

Kitap İncelemesi

21. YÜZYILDA KRİZLER: DÖNÜŞEN ULUSLARARASI SİSTEMDE DEVLETLER

Editörler: Yunus YOLDAŞ ve Özlem BECERİK YOLDAŞ, İstanbul:
Der Yayınları, 466 sayfa, (Birinci Baskı), 2019.

Eser Hakkında

Yunus Yoldaş ve Özlem Becerik Yoldaş tarafından yayına hazırlanan kitapta, genç ve deneyimli araştırmacıların, son iki yüzyılda ortaya çıkan krizlerin nedenleri ve sonuçları, toplumsal, siyasal ve uluslararası sisteme etkileri ve ayrıca yeni ortaya çıkabilecek krizler hakkındaki öngörülerini kapsayan analizleri yer almaktadır. Bu kitap, kriz araştırmaları yaklaşımının bir örneği olarak, konuya ilgi duyan bilim insanlarının, araştırmacıların ve öğrencilerin dönüşen uluslararası sistemi krizler üzerinden değerlendirmesi ve ülkemizin uluslararası sistemdeki yerini daha iyi anlaması konusunda önemli katkı sağlayan bir çalışma olmuştur.

Kitap on yedi bölümden oluşmakta ve her bölümde farklı coğrafyalarda meydana gelmiş ve küresel ölçekte etkileri hissedilmiş krizlerin ulusal ve uluslararası siyasete tesirleri incelenmiştir.

İlk bölümde yer alan, Yunus Yoldaş ve Özlem Becerik Yoldaş'ın, "21. Yüzyılda Küresel Krizlerin Siyasete Etkileri" başlıklı çalışmasında, genel çerçeveden bakılarak krizlerin siyaseti hangi açılardan etkilediği ve siyasal alanı nasıl yönlendirdiği değerlendirilmiştir. Bu incelemede, küreselleşme sürecinde meydana gelen krizlerin olumsuz sonuçlarına değinilmiş, krizlere karşı siyaset kurumunun zafiyetinin, toplumda güven sorununa yol açtığı ve normatif değerlerin erozyonuna neden olduğu belirtilmiş, bu durumun radikal grupları ve görüşleri beslediği ifade edilmiştir.

İsmail Safi tarafından kaleme alınan "Amerika Birleşik Devletleri ve Küresel Kriz İhracı" başlıklı çalışmada Trump döneminde iyice hırçınlaşan Amerika Birleşik Devletleri (ABD) politikalarının yol açtığı krizler,

uluslararası sistemde yeni ve güçlü aktörlerin varlığı ile birlikte düşünüldüğünde, bir dönemin süper gücü ABD'nin, hegemonik yapısından uzaklaştığı ve bu durumun daha dengeli bir dünyanın inşasına katkıda bulunabileceği belirtilmiştir.

Tural Bahadır'ın “Batı Dünyası'nda Değişen Dengeler ve Batı'nın Krizi” başlıklı çalışmasında, II. Dünya Savaşı sonrasında öncelikle Avrupalı aktörlerin dünya siyasetindeki etkisinin azalmasıyla Batı'nın gücünün ABD tarafından temsil edilmeye başlanması ve 1990'ların başından itibaren SSCB'nin dağılması ile Rusya Federasyonu'nun yanı sıra Çin ve Hindistan'ın hızlı yükselişi ile dünya sisteminde bir güç haline gelmeleri Batı dünyası perspektifinden değerlendirilmiş ve 21. yüzyılda Avrupa ülkeleri ve ABD'nin yeni güçlerle kurdukları ilişkiler ve dış politika stratejileri analiz edilmiştir.

Kamala Valiyeva, “Bölgesel Düzene Dair Çatışan Stratejik Vizyonlar ve Komşuluk Politikaları Bağlamında AB ve Rusya'nın Karşı Karşıya Gelmesi” başlıklı çalışmasında; AB'nin savunduğu “Geniş Avrupa” yaklaşımı ile Rusya'nın Avrupa perspektifi arasındaki özellikle post-Sovyet Doğu Avrupa ve Güney Kafkasya'dan oluşan komşuluk alanındaki çatışmanın, karşılıklı yarar ve bir arada var olma mekanizmasına uygun bir etkileşim alanına dönüşebilme potansiyelini değerlendirmiştir.

İsmail Ermağan, “Avrupa Birliği ve Çin İlişkileri” başlıklı çalışmasında, AB ve Çin ilişkilerini Soğuk Savaş dönemi ve Soğuk Savaş sonrası dönem için karşılaştırmış ve küresel boyutlu, siyasi, kültürel ve güvenlik alanında derinleşen bu ilişkilerde temel meseleler ve beklentiler tarihsel çerçevede irdelenmiştir.

Burak Gümüş “Türk(İye) ve Alman(ya) İlişkilerinde Mesut Özil Krizi” başlıklı çalışmasında, Alman Milli Futbol Takım oyuncularının Türkiye Cumhurbaşkanı ile birlikte fotoğraf çektirip, kendisine formalarını takdim etmelerinin Alman siyaseti, medyası ve vatandaşları tarafından ağır bir şekilde eleştirilmesinin ve bu olayın bir krize dönüşmesinin sebeplerini, Türkiye ile Almanya ve Alman devleti ile Alman kamuoyu arasındaki ilişkiler çerçevesinde ele alınmıştır.

Elif Şimşek Özkan tarafından hazırlanan “Kosova Krizi ve Rusya’nın Kosova Siyaseti (1992-2008)” başlıklı çalışmada Kosova’nın bağımsızlığının ilanından sonra Rusya ile Avrupa Birliği halinde örgütlenmiş Avrupa uluslararası toplumunun dünya siyasetindeki etkileşimi incelenmiş, Kosova krizinde, Rusya’nın arabuluculuk hususundaki katkılarının AB tarafından uygun bulunmadığı ve ABD’nin norm yapıcı bir lider olarak sürece dahil edildiği vurgulanmıştır. AB tarafından ABD’nin bir güç olarak tanındığı ve Rusya’nın ötekileştirildiğini savunan çalışmada bu bağlamda inşa edilen Rusya siyasetindeki değişim incelenmiştir.

Cem Karadeli, “Türk Dış Politikası ve Krizlerde Devamlılık ve Değişimler” başlıklı çalışmasında, Türk Dış Politikasında 20. yüzyıl boyunca karşılaşılan krizler ile 21. yüzyılda yaşanan krizler arasındaki farklılıklar değerlendirilmiş, uluslararası sistemdeki işleyişin de artık kestirilebilir olmaması ile birlikte Türkiye’nin sistemde üstleneceği rolün henüz belirginleşmediği, kesinlik kazanması için gelecekte bölgede ve dünyada yaşanan gelişmelerin etkili olacağı ifade edilmiştir.

Mehmet Öcal ve Ahmet Bülbül tarafından hazırlanan “Brexit Sonrası Birleşik Krallık ve Avrupa Birliği İlişkileri” başlıklı çalışmada ise Birleşik Krallık’ın AB üyeliğinden ayrılması anlamına gelen Brexit süreci ve bu süreçte hem Birleşik Krallık hem de AB içindeki tartışmalar değerlendirilmiştir. Avrupa şüpheciliğinin sebepleri, tarihsel süreci ve bu olgunun güncel durumu ve bu bağlamda ortaya çıkan Brexit’in siyasi, ekonomi, güvenlik ve askeri alanlardaki sonuçları incelenmiş ve AB-İngiltere ilişkisinin geleceğindeki belirsizliğin Brexit sürecinde etkili bir siyaset geliştirilmesinin önünde engel olduğu belirtilmiştir.

Celalettin Yavuz’un “Suriye’nin Geleceği ve Türkiye’nin Güvenliği” başlıklı çalışmasında Suriye iç savaşının Türkiye ile bölge açısından önemli bulunan gelişmeleri ele alınarak Suriye’nin geleceğinin başta güvenlik olmak üzere, Türkiye’ye olası etkilerinin neler olabileceği araştırılmıştır.

Ayşe Aslıhan Çelenk’in “Orta Büyüklükteki Devletler ve Bölgesel Çatışma: Fransa ve İspanya’nın Afrika ve Akdeniz Politikalarının Karşılaştırmalı Analizi” başlıklı araştırmasında birbirine yakın coğrafyalarda

bulunan, Afrika ve Akdeniz bölgelerindeki etkileri bakımından benzerlikleri bulunan iki ülkenin söz konusu bölgelerdeki dış politikaları; tarihsel arka plan, güç ve uluslararası sistemdeki konum ve politika yapıcı aktörler bağlamında karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

O. Can Ünver, “Ekonomik Krizin Belirlediği Dış Politika: Yunanistan Örneği” başlıklı çalışmasında ekonomik krizin etkisindeki Yunan dış politikasını ele almış ve dış yardıma muhtaç durumdaki ekonomisinde meydana gelen kriz esnasında özellikle Almanya olmak üzere Avrupa Birliği’ne karşı tavrı ve bu dönemdeki Türkiye’ye karşı söylemlerini incelemiştir.

Hülya Toker’in “Türk İngiliz İlişkileri Ekseninde Süveyş Krizinin Kıbrıs Sorunu Üzerine Etkisi (1950-1960)” başlıklı çalışmasında Türk-İngiliz ilişkilerinde yaşanan ılımlı politikaya paralel olarak, Türk-Arap ilişkilerinde kırılmalara yol açan 1950-1960 yılları arasındaki süreç; Süveyş Krizi ve Kıbrıs Sorunu özelinde ele alınmış, bu süreçte Türkiye’nin izlediği politikalarda güvenlik endişesinin, coğrafi konumun ve yönetim felsefesi açısından da Batı yanlısı tutumun etkili olduğu belirtilmiş ve bu durumun sonuçları değerlendirilmiştir.

Mehmet Bardakçı’nın hazırladığı “Avrupa Birliği’nin İran Nükleer Krizi’ndeki Rolü” başlıklı bölümde İran’ın nükleer programının 1950’lerin sonlarından itibaren Rıza Şah Pehlevi döneminde ortaya çıkışından başlayarak 2002’ye kadarki gelişimi değerlendirilmiş ve 2002’den sonra AB ile İran arasındaki müzakereler, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi ve uluslararası toplumun uyguladığı ambargo dönemi, İran ile AB’nin büyük ülkeleri, ABD, Rusya ve Çin arasında 2015 yılında imzalanan nükleer antlaşma ve sonraki süreçte AB ve ABD’nin nükleer antlaşmaya karşı izledikleri politikalardaki yaklaşım farklılıkları incelenmiştir.

Fahri Türk’ün “Uluslararası Çatışmalar Bağlamında Tacikistan İç Savaşı (1992-1997)” başlıklı çalışmasında Tacikistan’ın 1991 tarihinde bağımsızlığını ilan etmesinin ardından kısa bir süre sonra çıkan iç savaşın, dini bir motifle bezenmiş olmakla birlikte bölgede eskiden beri var olan güç odaklarının rol oynadığı siyasal çekişmelerin sonucunda ortaya çıktığı

belirtilmiş, bu suretle bir iktidar mücadelesi olan Tacikistan İç Savaşı uluslararası yansımaları bağlamında incelenmiştir.

Yaşar Pınar Özmen'in "Brezilya'da Siyasal Kurumlar ve Krizler" başlıklı çalışmasında Brezilya'nın yaşadığı ekonomik ve siyasal krizlerde anayasal ve siyasal kurumlarının rolü tarihsel bir perspektifle değerlendirilmiş, ülkenin kurumlarındaki kırılmalığın krizlerin ortaya çıkışında ve kriz yönetimindeki etkisi incelenmiştir.

M. İnanç Özekmekçi'nin "Post-Komünist Geçiş Sürecinin Krizi Olarak Doğu Avrupa'da Radikal Sağ Partilerin Yükselişi: Macaristan Jobbik Partisi Örneği" başlıklı çalışmasında radikal sağ partilerin özellikleri, Batı Avrupa ve Doğu Avrupa'daki örnekleri arasındaki farklar ve bu partileri ortaya çıkaran koşullar incelenmiş, Macaristan'daki Jobbik Partisi'nin kuruluşu, yükselişi ve temel ideolojisi çerçevesinde ülke siyasetindeki etkileri tartışılmıştır.

Genel Değerlendirme

Ülkeler bazında yaşanan birtakım krizlerin analizlerini derleyen bu çalışma özellikle siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler disiplini açısından büyük bir boşluğu doldurmuştur. Türkçe literatürde az sayıda örneği bulunan bir alanda katkı sağlayan bu eser, 21. yüzyılda uluslararası sistemdeki değişimleri anlamak ve açıklayabilmek için neden ve sonuçları itibari ile boyutları ülke sınırlarını aşan krizlerden yola çıkarak kriz araştırmaları yaklaşımının nadir bir örneğini sunmuştur.

Sadık Erdaş
Hacettepe Üniversitesi
Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü